

**การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอด
สารพิษดอกบัว ตำบลบ้านตूं อำเภอมือง จังหวัดพะเยา**
**Community Enterprise Management of Pesticide free Fruits
and Vegetable Dok Buow Group Tambol Toon, Muang, Phayao**

วริตรา คลั่งนุ่น^{1*}, นิตยา วงศ์ยศ¹ และ ผกาภรณ์ บุสสง¹

Warisara Klungnum^{1*}, Nittaya Wongyos¹ and Pakaporn Busabong¹

¹ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก
จังหวัดพะเยา 56000

¹ Master of Business Administration Program, Faculty of Management Science, Pacific
Institute of Management Science, Phayao Province 56000

* Correspondence to E-mail: warisara.kl@hotmail.com

Received: 1 November 2019; Revised: 6 March 2020; Accepted: 31 March 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านตूं อำเภอมือง จังหวัดพะเยา 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว 3) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว จำนวนทั้งสิ้น 169ครัวเรือน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ด้านคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย สภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว พบว่าปัญหาด้านการผลิต มีผลผลิตไม่เพียงพอจำหน่าย ปัญหาด้านกระบวนการผลิต ขาดเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในระบบการควบคุมพืชที่มีความเสี่ยงจากโรคและแมลง และปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมี

ส่วนร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประโยชน์และความคาดหวังในการเข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว มีความสัมพันธ์เชิงบวก ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

แนวทางการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว พบว่า ด้านการวางแผน มีวางแผนการบริหารจัดการกลุ่มให้มีประสิทธิภาพโดยเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำวางแผน ด้านการจัดองค์กร มีคณะกรรมการดำเนินงานชัดเจน ด้านภาวะการเป็นผู้นำ กลุ่มมีผู้นำที่เข้มแข็ง สามารถโน้มน้าวให้สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ด้านการควบคุม โดยคณะกรรมการของกลุ่มเป็นดูแลควบคุมมีควบคุมคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตร และการควบคุมตามมาตรฐาน GAP

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, วิสาหกิจชุมชน, ผักและผลไม้ปลอดสารพิษ

Abstract

This study aims to investigate the disadvantages, the factors related to partnership and the guideline for management of pesticide free fruits and vegetable group's community enterprise in DokBuow, Muang, Phayao. The samplings are 169 families joining organic vegetable group. Questionnaires are mainly used in collecting data. Percentage, Means, Standard Deviation and Pearson Product Moment Correlation Coefficient are used to analyzed data. For qualitative data which are collected from interviewing of community leaders, community enterprise's committee and state officials are also presented descriptively.

The Findings reveal that supply of organic product in the area is insufficient for demand; moreover, the technological equipment for the product process is not effective to qualify the quality of the product. Benefits in joining pesticide free fruits and vegetable group's shows significant factor of partnership at 0.01. For guideline in management, the results express in three dimensions. The first is administrative plan. It is designed by all members of the group. The second is group organization which assigns appropriate jobs for the right person, enhancing effective management. The third is leadership, allowing all members to share idea in strengthening management, open-minding to accept advice from the government sectors. Decision-making in

management is under the committee of the group led by the head of the group. GAP is a standardized model in taking control of the quality of the products.

Keywords: Management, Group's Community Enterprise, Pesticide free Fruits and Vegetable

บทนำ

พืชผักผลไม้เป็นพืชอาหารที่คนไทยนิยมนำมาใช้รับประทานกันมาก เนื่องจากผักมีคุณค่าทางโภชนาการสูง มีสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายทั้งวิตามิน และแร่ธาตุต่าง ๆ ส่งผลให้ปริมาณการบริโภคผักของประชาชนเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรผู้ผลิตจำเป็นต้องเพิ่มผลผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค จึงมีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีปริมาณมาก เพื่อเพิ่มผลผลิต และให้ได้ผักที่สวยงามตามความต้องการของตลาด ซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรเอง ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม และเป็นเหตุทำลายสุขภาพของผู้บริโภค ปัจจุบันผู้บริโภคมีความห่วงใยต่อสุขภาพมากขึ้นจะให้ความสำคัญกับการเลือกซื้อสินค้าเกษตรที่มีความปลอดภัยและได้มาตรฐาน ในขณะที่เดียวกันการค้าสินค้าเกษตรระหว่างประเทศมีมาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) นำมาใช้เป็นข้อกีดกันทางการค้าของสินค้าเกษตร สำหรับการค้าระหว่างประเทศ เมื่อมีการเปิดเขตเสรีทางการค้า (FTA) ภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO) นอกจากนี้ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ในปี 2558 ทำให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้าเกษตรอย่างเสรีมากขึ้น ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการผลิตและการค้าระหว่างประเทศของไทยกับประเทศอาเซียนด้วยกัน เพราะมาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช และความปลอดภัยด้านอาหารจะถูกนำมาเป็นเงื่อนไขในทางการค้ามากขึ้น อีกทั้งสถานการณ์การค้าของโลกในปัจจุบัน มีการแข่งขันในด้านคุณภาพเพิ่มสูงขึ้น และการส่งสินค้าออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบที่กำหนดในระดับมาตรฐานสากล และเป็นการยกระดับมาตรฐานการผลิตอาหาร จนถึงการควบคุมกระบวนการผลิต เพื่อประกันคุณภาพด้านความปลอดภัยต่อผู้บริโภค การผลิตสินค้าเกษตรของไทยจึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรด้านพืชให้เทียบเท่ามาตรฐานสากลที่ยอมรับ และสนับสนุนการผลิตของเกษตรกรเข้าสู่ระบบการรับรองมาตรฐานฟาร์มมากขึ้น โดยส่งเสริมให้เกษตรกรลด ละ เลิกการใช้สารเคมี และมีการผลิตพืชตามระบบการจัดการคุณภาพหลักปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (good agricultural practices: GAP) (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2555)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้เสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 ในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนและพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเข้ามามีส่วนช่วยในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรกรในการทำเกษตรอินทรีย์ และเพิ่มพื้นที่สัดส่วนทางด้านตลาดภายในประเทศ เพื่อยกระดับวิถีชีวิตพืชนำบ้านนำไปสู่เกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย ที่มีเป้าหมายส่งเสริมเกษตรกรให้หันมาปลูกพืชเกษตรอินทรีย์แทนการปลูกพืชแบบสารเคมี เพื่อให้มีความปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค พร้อมทั้งยังจัดหาตลาดชุมชนให้เป็นจุดจำหน่ายผลผลิตให้กับเกษตรกรตามวิสัยทัศน์ ประเทศไทยเป็นผู้นำในระดับภูมิภาค ด้านการผลิต การบริโภค การค้าสินค้า และการบริการเกษตรอินทรีย์ที่มีความยั่งยืน และเป็นที่ยอมรับในระดับสากลต่อไป (ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ, 2560) กรมส่งเสริมการเกษตรได้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกผักให้ปลอดภัยจากสารพิษ ซึ่งมี 2 วิธี คือ การปลูกผักโดยไม่มีการใช้สารเคมีทางการเกษตรใด ๆ และการปลูกผักโดยใช้สารเคมีทางการเกษตรเท่าที่จำเป็นหรือใช้ในปริมาณที่ควบคุม จากแนวการปฏิบัติดังกล่าวจึงต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการปลูกผักทำให้เกษตรกรมีความรู้ และเกิดการยอมรับในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ และมีเจ้าหน้าที่และบุคลากรทั้งจากภาครัฐและเอกชน มาช่วยในการให้ความรู้ตลอดจนการบริหารจัดการตลาด การตรวจสอบมาตรฐานคุณภาพ เพื่อให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกปฏิบัติตามเคร่งครัด เพื่อให้ผู้บริโภค เกิดความมั่นใจและเกษตรกรยังมองเห็นแนวทางและตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจึงหันมารวมกลุ่มทำ วิสาหกิจชุมชน ผู้ผลิตผักปลอดภัย เพื่อให้ได้สินค้าทางเกษตรมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล นอกจากนี้ สินค้าเกษตรอินทรีย์ หรือออร์แกนิก จึงเป็นตัวเลือกลำดับแรกของกลุ่มคนที่ดูแลสุขภาพพากันมากขึ้น โดยรัฐบาลจึงมีการผลักดันในการบริหารจัดการด้านการผลิตควบคู่ไปกับการตลาด ทำให้สินค้าเกษตรอินทรีย์ได้เป็นที่ส่งออกประเทศและระดับโลก โดยเป็นการเชื่อมต่อ Local Economy สู่ Global Economy

พื้นที่ทำการเกษตรในตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เป็นหนึ่งในแหล่งผลิตผักและผลไม้ส่งจำหน่ายให้ประชากรในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ซึ่งในอดีตชุมชนมีการนำสารเคมีมาใช้ในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร โดยเกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจถึงโทษของสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชทำให้มีการใช้ในปริมาณที่ไม่เหมาะสมและมากเกินความจำเป็น ปฏิบัติต่อเนื่องกันมาเป็นเวลายาวนาน และการใช้สารเคมีที่ขาดความเข้าใจก่อให้เกิดปัญหามลภาวะทำลายสิ่งแวดล้อม มีสารพิษตกค้างในดิน น้ำ อากาศ รวมถึงผลผลิต และยังเป็นอันตรายต่อเกษตรกรผู้ใช้โดยตรง อีกทั้งสารเคมียังมีผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภคอีกด้วย

ต่อมาเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2560 ได้จัดทะเบียน ในนาม วิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ที่ผ่านมาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ได้รับการยอมรับในเขตอำเภอเมืองพะเยาเป็นอย่างมาก มีหน่วยงานเชิญให้ออกงานตามสถานที่ต่าง ๆ เสมอมา ส่งผลให้ในปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว มีผลผลิตไม่เพียงพอต่อการจำหน่าย

อย่างไรก็ตาม การเพิ่มขึ้นของผู้บริโภคผักและผลไม้ที่ปลอดภัยจากสารพิษหรืออินทรีย์มีมากขึ้น ด้วยตระหนัก เข้าใจ ใส่ใจดูแลสุขภาพตนและคนในครอบครัว ในขณะที่โครงการสร้างระบบพื้นที่เพาะปลูกมีน้อย รวมถึงกระบวนการผลิตยังคงเป็นแบบดั้งเดิม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาหาคำตอบว่า การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ควรมีแนวทางการบริหารจัดการอย่างไรให้ประสบความสำเร็จมีผลผลิตสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างเพียงพอในตลาดเกษตรอินทรีย์ และรวมถึงการเปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้ศึกษาเรียนรู้ เป็นการกระตุ้นให้เกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายได้เข้าร่วมมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

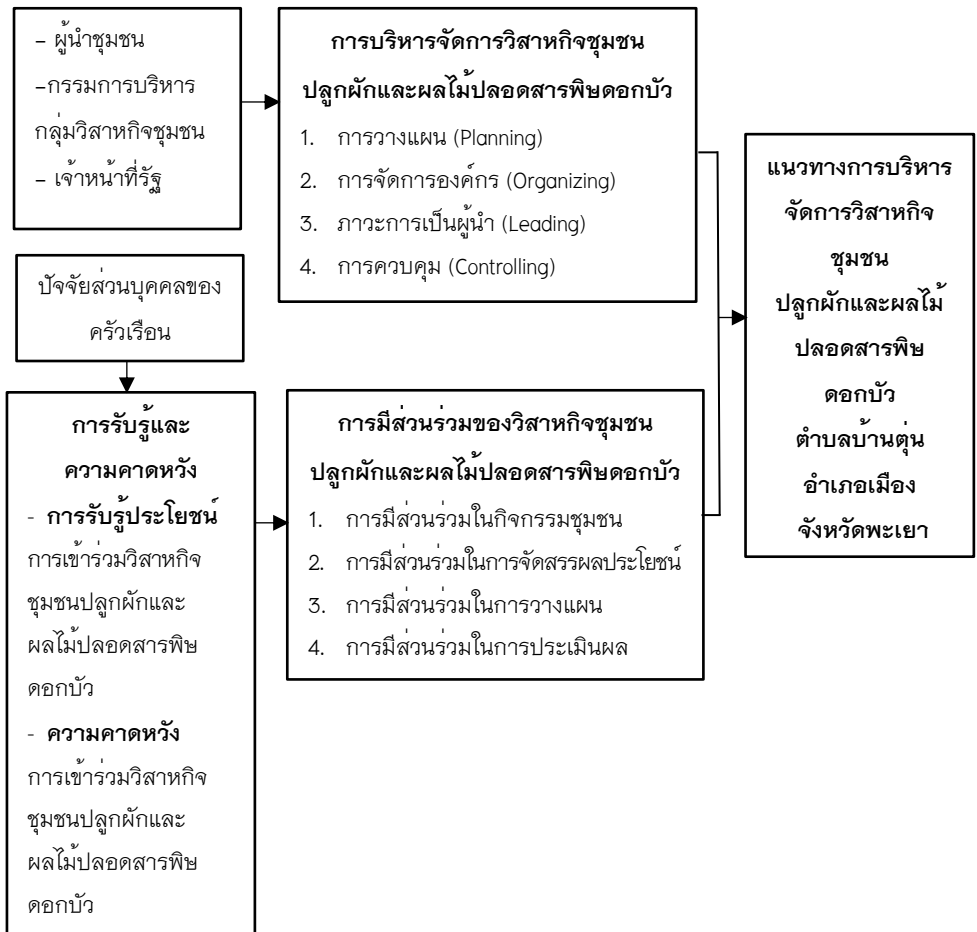
1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหากลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

สมมุติฐานการวิจัย

การรับรู้และความคาดหวัง มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการเข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลต้น อำเภอมือง จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยจึงได้นำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพที่ 1

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mix method research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research and Qualitative Research)

ประชากร /กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านตู่ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มีจำนวนทั้งหมด 169ครัวเรือน และการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นการเลือกแบบเจาะจง คือ กรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านตู่ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จำนวน 6 คน,กลุ่มผู้นำชุมชน 1 คน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง 2 คน รวมเป็นจำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ด้านเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านตู่ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ที่ผู้วิจัยร่างแบบสอบถามจากการศึกษาข้อมูลทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วจึงนำมาประยุกต์ปรับให้เข้ากับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ และมีการตรวจสอบความถูกต้อง โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูล ปัจจัยส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ การรับรู้และความคาดหวังที่ในการเข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านตู่ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ได้แก่ 1) การรับรู้ประโยชน์ในการเข้าร่วมกลุ่ม 2) ความคาดหวังในการเข้าร่วมกลุ่ม

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านตู่ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในกิจกรรม 2) การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ 3) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-End Questionnaire)

ด้านเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นคำถามด้านการบริหารจัดการ จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านภาวะการเป็นผู้นำ ด้านการควบคุม โดยการสัมภาษณ์กรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว กลุ่มผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่รับผิดชอบ

การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ทดสอบความตรงต่อเนื้อหา (Content Validity) ด้วย IOC (Index of Item Objective Congruence) ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยได้รับการตรวจสอบความตรงต่อเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาสาระและมาตรวัดในข้อคำถามให้เกิดความครอบคลุมและครบถ้วนในประเด็นที่ศึกษาวิจัยเพื่อนำไปใช้จริงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-Objective Congruency: IOC) และการทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามไปทดสอบ กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยจำนวน 30 คน และนำมาทดสอบความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีการวัดความสอดคล้องภายใน(internal consistency method) แบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) โดยใช้ข้อคำถาม ที่มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้น ไป (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บข้อมูล จากการเก็บแบบสอบถามจากสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จำนวน 169 ครัวเรือน โดยทำการเก็บรวบรวมตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ 2562 – กันยายน 2562

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science : SPSS) ดังนี้

1. สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistic) เพื่อวิเคราะห์ลักษณะของประชากรศาสตร์ที่ศึกษา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อใช้วิเคราะห์ลักษณะข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผักปลอดสารบ้านบัว ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา และ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อใช้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นควบคู่กับการบรรยาย

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) เพื่อทดสอบสมมุติฐาน

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ของหน่วยงานภาครัฐ และการเพื่อศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวข้องกับทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผักปลอดสารบ้านบัว ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มากกว่าครึ่งเป็นหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.6 ระดับการศึกษาประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 59.2 อาชีพเป็นเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 71.0 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001-15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.5 ระยะเวลาการอาศัย (ต่อครัวเรือน) ระยะเวลา 16 – 20 ปีคิดเป็นร้อยละ 33.1 มีสมาชิกในครัวเรือน อยู่ระหว่าง 4 – 6 คน คิดเป็นร้อยละ 50.9

2. ผลการวิเคราะห์ การรับรู้และความคาดหวังในการเข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์การรับรู้ในการเข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา (N=169)

การรับรู้ประโยชน์ในการเข้าร่วมกลุ่มผักปลอดสาร	μ	Σ	แปลผล
1. การรับรู้ถึงประโยชน์แล้วช่วยเพิ่มรายได้	3.44	0.899	มาก
2. การรับรู้ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นอย่างสูงสุดในด้านเศรษฐกิจ และสังคม	3.37	0.836	มาก
3. การรับรู้ที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น	3.47	0.866	มาก
4. การรับรู้ที่สามารถช่วยสนับสนุนให้ ลด ละ เลิก การใช้สารเคมี	3.40	0.921	มาก
5. การรับรู้ในการกระตุ้นให้เกิดการทำงานเป็นทีมในท้องถิ่น	3.43	0.877	มาก
6. การรับรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารให้ผลดีมากกว่าผลเสีย	3.46	0.899	มาก
7. การรับรู้ในการเล็งเห็นถึงผลกระทบที่จะทำลายสุขภาพผู้บริโภค	3.47	0.900	มาก
รวม	3.43	0.834	มาก

จากตารางที่ 1 การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผักปลอดสารบ้านบัว ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยาในเรื่องของการรับรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.43$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การรับรู้ในการเล็งเห็นถึงผลกระทบที่จะทำลายสุขภาพผู้บริโภคและการรับรู้ที่สามารถการยกระดับคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น การรับรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารให้ผลดีมากกว่าผลเสีย การรับรู้ถึงประโยชน์แล้วช่วยเพิ่มรายได้ การรับรู้ในการกระตุ้นให้เกิดการทำงานเป็นทีมในท้องถิ่น การรับรู้ที่สามารถช่วยสนับสนุนให้ ลด ละ เลิก การใช้สารเคมี และการรับรู้ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นอย่างสูงสุดในด้านเศรษฐกิจ และสังคม ตามลำดับ

ตารางที่ 2 วิเคราะห์ความคาดหวังในการเข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา (N=169)

ความคาดหวังในการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชน	μ	σ	แปลผล
1. คาดหวังว่าจะทำให้รายได้ภายในครัวเรือนเพิ่มขึ้น	3.53	0.939	มาก
2. คาดหวังว่าจะทำให้ท่านและสมาชิกในครัวเรือนมีงานทำ	3.40	0.881	มาก
3. คาดหวังจะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น	3.54	0.951	มาก
4. คาดหวังว่าจะสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนของท่าน	3.49	0.901	มาก
5. คาดหวังว่าเป็นการให้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า	3.40	0.868	มาก
รวม	3.47	0.860	มาก

จากตารางที่ 2 การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ในเรื่องของความคาดหวัง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.47$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คาดหวังจะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น คาดหวังว่าจะสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนของท่าน คาดหวังว่าจะทำให้รายได้ภายในครัวเรือนเพิ่มขึ้น คาดหวังว่าจะสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนของท่าน และครัวเรือนของท่านคาดหวังว่าเป็นการให้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าและสังคม ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านตุน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ตารางที่ 3 แสดงการมีส่วนร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านตุน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ด้านการมีส่วนร่วม	μ	Σ	แปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	3.45	0.887	มาก
2. ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม	3.43	0.864	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์	3.48	0.884	มาก
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.46	0.874	มาก
ในภาพรวม	3.46	0.872	มาก

จากตารางที่ 3 การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านตุน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ในเรื่องการมีส่วนร่วมด้านการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม สามารถพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านตุน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.46$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการ พบว่า การมีส่วนร่วมในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการตลาด การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มและคัดเลือกคณะกรรมการ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อกำหนดทิศทางภายในกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบโครงสร้างของการทำงานภายใน และการมีส่วนร่วมในวางแผนด้านการประชาสัมพันธ์

ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษ ดอกบัว ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการ พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดจำหน่ายผักปลอดสารภายในชุมชนและการมีส่วนร่วมในการแปรรูปผักและผลไม้ปลอดสาร การมีส่วนร่วมในการผลิตผักปลอดสารให้มีคุณภาพและการมีส่วนร่วมในการออกบูธจัดนิทรรศการ การมีส่วนร่วมในฝึกอบรมที่ทางกลุ่มจัดตั้งขึ้น การมีส่วนร่วมให้ความสำคัญในการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน และการมีส่วนร่วมในการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในความถนัดของแต่ละท่าน

ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ กลุ่มของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผักปลอดสาร บ้านบัว ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการ พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ภายในกลุ่มให้ยุติธรรม รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการขายผักปลอดสาร และการมีส่วนร่วมที่น้อยที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดราคาการขายผักปลอดสาร

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยาโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการ พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการบริหารกระบวนการที่มีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมการตรวจสอบกระบวนการทำงานภายในกลุ่ม รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานภายในกลุ่มและการมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตที่จะช่วยให้ได้ผลการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ

4. ผลการวิเคราะห์การรับรู้และความคาดหวังที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ในการวิเคราะห์การรับรู้และความคาดหวังที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผักปลอดสารพิษดอกบัว ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้ประโยชน์ และความคาดหวังจากการเข้าร่วมกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยดำเนินการวิเคราะห์เป็นสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนั้นจะปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H0) ก็ต่อเมื่อค่า Sig มีค่าน้อยกว่า 0.05

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประโยชน์ในการเข้าร่วมกลุ่มผักและผลไม้ปลอดสารพิษกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักปลอดสารพิษดอกบัว

การรับรู้ประโยชน์ในการเข้าร่วมกลุ่มผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว	การมีส่วนร่วมในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว			
	การวางแผน	กิจกรรมของกลุ่ม	จัดสรรผลประโยชน์	ประเมินผล
1. การรับรู้ถึงประโยชน์แล้วช่วยเพิ่มรายได้	0.969** 0.000	0.967** 0.000	0.956** 0.000	0.966** 0.000
2. การรับรู้ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นอย่างสูงสุดในด้านเศรษฐกิจ และสังคม	0.884** 0.000	0.873** 0.000	0.868** 0.000	0.876** 0.000
3. การรับรู้ที่สามารถถนอมการยกระดับคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น	0.928** 0.000	0.931** 0.000	0.932** 0.000	0.923** 0.000
4. การรับรู้ที่สามารถช่วยสนับสนุนให้ ลด ละ เลิก การใช้สารเคมี	0.858** 0.000	0.843** 0.000	0.837** 0.000	0.843** 0.000
5. การรับรู้ในการกระตุ้นให้เกิดการทำงานเป็นทีมในท้องถิ่น	0.952** 0.000	0.937** 0.000	0.927** 0.000	0.936** 0.000
6. การรับรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารให้ผลดีมากกว่าผลเสีย	0.882** 0.000	0.871** 0.000	0.873** 0.000	0.867** 0.000
7. การรับรู้ในการเล็งเห็นถึงผลกระทบที่จะทำลายสุขภาพผู้บริโภค	0.937** 0.000	0.938** 0.000	0.937** 0.000	0.930** 0.000
โดยภาพรวม	0.972** 0.000	0.965** 0.000	0.960** 0.000	0.961** 0.000

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed). หมายถึง

**p < .01, *p < .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประโยชน์ในการเข้าร่วมกลุ่มผักปลอดสารกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษ ดอกบัว มีความสัมพันธ์เชิงบวก ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 นั่นคือปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H0) หมายความว่า การรับรู้ถึงประโยชน์แล้วช่วยเพิ่มรายได้ การรับรู้ถึงที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นอย่างสูงสุดในด้านเศรษฐกิจ และสังคม การรับรู้ถึงที่เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น การรับรู้ที่สามารถสนับสนุนให้ ลด ละ เลิก การใช้สารเคมี การรับรู้ถึงการกระตุ้นให้เกิดการทำงานเป็นทีมในท้องถิ่น การรับรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารให้ผลดีมากกว่าผลเสีย และการรับรู้ในการเล็งเห็นถึงผลกระทบที่จะทำลายสุขภาพผู้บริโภคมีความสัมพันธ์กันกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังในการเข้าร่วมกลุ่มผักและผลไม้ปลอดสารกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว

ความคาดหวังในการเข้าร่วมกลุ่มผัก และผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว	การมีส่วนร่วมในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผัก และผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว			
	การ วางแผน	กิจกรรม ของกลุ่ม	จัดสรร ผลประโยชน์	ประเมินผล
1. คาดหวังว่าจะทำให้รายได้ภายใน ครัวเรือนเพิ่มขึ้น	0.927** 0.000	0.922** 0.000	0.919** 0.000	0.908** 0.000
2. คาดหวังว่าจะทำให้ท่านและสมาชิก ในครัวเรือนมีงานทำ	0.862** 0.000	0.860** 0.000	0.857** 0.000	0.860** 0.000
3. คาดหวังว่าทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น	0.926** 0.000	0.910** 0.000	0.912** 0.000	0.899** 0.000
4. คาดหวังว่าจะสร้างความเจริญให้แก่ ชุมชนของท่าน	0.943** 0.000	0.949** 0.000	0.945** 0.000	0.938** 0.000
5. คาดหวังว่าเป็นการให้ทรัพยากร ท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า	0.896** 0.000	0.894** 0.000	0.902** 0.000	0.884** 0.000
โดยภาพรวม	0.962** 0.000	0.958** 0.000	0.958** 0.000	0.948** 0.000

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed). หมายถึง **p < .01, *p < .05

จากตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังในการเข้าร่วมกลุ่มผักและผลไม้ปลอดสารกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผักปลอดสารพิษดอแก้วมีความสัมพันธ์เชิงบวก ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 นั่นคือปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H0) หมายความว่า คาดหวังว่าจะทำให้รายได้ภายในครัวเรือนเพิ่มขึ้น คาดหวังว่าจะทำให้รายได้ภายในครัวเรือนเพิ่มขึ้น คาดหวังว่าทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น คาดหวังว่าจะสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนของท่านและครัวเรือนของท่านคาดหวังว่าเป็นการให้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่ามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผักปลอดสารบ้านบัว

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์ กลุ่มผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอแก้ว ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มีผลการวิเคราะห์ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านภาวะการเป็นผู้นำ และด้านการควบคุมดังต่อไปนี้

1. ด้านการวางแผน (Planning) เปิดโอกาสให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานปรับเปลี่ยนเป้าหมายเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกลุ่ม โดยมุ่งการเป็นกลุ่มจำหน่ายผักปลอดสารเคมี ส่งเสริมให้ใช้วัตถุดิบใช้ในภาคการเกษตรในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมโดยการเผา การลด ละ เลิก ใช้สารเคมีเพื่อเป็นแนวทางของเกษตรกรอินทรีย์ครบวงจร เป็นอาชีพหลัก สร้างงาน สร้างรายได้ และความสามัคคีลดต้นทุนในการผลิต เพิ่มรายได้ และสร้างความอบอุ่นในครอบครัว ในการดำเนินกิจกรรมสามารถกลุ่มวิสาหกิจเป็นการวางแผนระยะยาวให้กลุ่มประสบความสำเร็จด้านคุณภาพและมาตรฐาน เป็นการป้องกัน แก้ไขปัญหา และตรวจสอบคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตัวเอง และสารเคมี ปุ๋ยต่าง ๆ ที่เป็นพิษต่อดิน ให้หันมาใช้ทรัพยากรในชุมชนเข้ามาทดแทน เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด เป็นการลดต้นทุนในการผลิตให้กับเกษตรกร และที่ผ่านมามหาหน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยในพื้นที่ที่ที่ได้รับสารเคมีตกค้างในดินในพืชและผลไม้

2. ด้านการจัดองค์กร (Organizing) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอแก้ว มีการจัดโครงสร้างในการบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบได้ด้วย ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม ฝ่ายเลขานุการ ฝ่ายเหรัญญิก ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และฝ่ายการตลาด

3. ด้านภาวะการเป็นผู้นำ (Leading) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว การบริหารจัดการภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน พร้อมทั้งรับคำแนะนำจากหน่วยงานราชการที่จะปรึกษาหารือกำหนดแนวทางในการดำเนินงาน แต่การตัดสินใจส่วนใหญ่จะอยู่ที่ประธานกลุ่ม เนื่องจากสมาชิกทุกคนได้ยอมรับเคารพการตัดสินใจของประธานกลุ่ม เนื่องจากมีความรู้ประสบการณ์ในการวางแผน การจัดหาตลาดรองรับผลผลิตที่เกิดขึ้น และผู้นำหรือประธานกลุ่มมีศักยภาพที่กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกในการตัดสินใจ และมีวิสัยทัศน์ที่มองการไกลเพื่ออนาคตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

4. ด้านการควบคุม (Control) การกำหนดรูปแบบให้การทำงานให้เป็นไปตามแผนของวิธีการที่สามารถควบคุมได้พร้อมกับตรวจสอบคุณภาพในการทำงานและผลผลิตที่จะส่งออก โดยได้แบ่งการควบคุมออกเป็น 2 ประเภท คือ การควบคุมการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และการควบคุมคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตร

อภิปรายและสรุปผล

สภาพปัญหาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่ามีปัญหาด้านการผลิต ไม่เพียงพอต่อการจำหน่ายตามความต้องการของผู้บริโภค เพราะผลผลิตทางการเกษตรต้องใช้ระยะเวลาในการเก็บเกี่ยว และได้ทำการขยายพื้นที่เพาะปลูกเพื่อเพิ่มผลผลิตจึงจำเป็นต้องอาศัย ดิน น้ำ และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชผักและผลไม้ปลอดสารพิษ ทั้งนี้สืบเนื่องจากปัจจุบันผู้บริโภคให้ความสำคัญกับผลผลิตเกษตรที่ปลอดภัยต่อสารเคมี ประกอบกับกระแสความสำคัญของสุขภาพและความตระหนักถึงภัยของสารเคมีเกษตรที่ตกค้างในผลผลิต นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาด้านกระบวนการ การผลิตผักและผลไม้ปลอดสารเป็นการพัฒนาเกษตรกรให้มีความพร้อมในการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐานเพื่อรองรับการให้บริการแก่ผู้บริโภค สอดคล้องกับลักษณะของวิสาหกิจชุมชนที่ดีคนในชุมชนต้องเป็นเจ้าของหลัก ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากที่สุด และมีการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมายหลัก (กัญญาณทน อินทวาท, 2554) จึงจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมเข้ามาช่วยในเรื่องของการเกษตร เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ตรงตามต้องการความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค เนื่องจากระบบการผลิตเกษตรปลอดสารพิษมีความเสี่ยงจากโรคและแมลง จึงจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในระบบการควบคุมพืช

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอก ตำบลบ้านดุ่น อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประโยชน์ และความคาดหวัง ในการเข้าร่วมกลุ่มผักปลอดสารพิษกับการมีส่วนร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผักปลอดสารบ้านบัว มีความสัมพันธ์เชิงบวก ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Islam et al. (2011) เรื่อง Service satisfaction, information trust and e-CRM performance in BSC model in the empirics of financial institutions พบว่า การที่สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มเป็นระยะเวลาที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี ทำให้สมาชิกมีความเข้าใจในกระบวนการบริหารจัดการกระบวนการดำเนินงาน และยังทำให้สมาชิกมีความใกล้ชิดกันรู้จักกันมากขึ้นเกิดปฏิสัมพันธ์ช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม และระยะเวลาที่เพิ่มขึ้นยังเป็นประสบการณ์ที่ทำให้สมาชิกแต่ละคนสามารถนำไปแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ นั่นคือ ปฏิเสธสมมุติฐานหลัก (H_0) สะท้อนให้เห็นว่าสมาชิกกลุ่มผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว เห็นว่ามีประโยชน์แล้วช่วยเพิ่มรายได้ และเห็นว่าการก่อให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นอย่างสูงสุดในด้านเศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีระวัชร ภูระธีระ (2548 : 120-121) ได้ศึกษาการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์จักรสานหวายบ้านปทุม ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการธุรกิจชุมชน ได้แก่ การวางแผน การผลิตรายการ การเงิน การบริหารจัดการ การควบคุมและประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง สมาชิกที่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการธุรกิจชุมชนไม่แตกต่างกัน คือ ปฏิเสธสมมุติฐานหลัก (H_0) สะท้อนให้เห็นว่าสมาชิกกลุ่มผักและผลไม้ไม่มีความคาดหวังว่าจะทำให้รายได้ภายในครัวเรือนเพิ่มขึ้น และจะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น จะสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนและคาดหวังว่าเป็นการให้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าแล้วจะส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผักและผลไม้ปลอดสารบ้านบัว มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนต่อไป

แนวทางการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านดุ่น อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ด้านการวางแผน (Planning) พบ 3 แนวทางในการบริหารจัดการ ได้แก่

แนวทางที่ 1 เพิ่มประสิทธิภาพด้านการผลิตเพื่อลดต้นทุนเพิ่มรายได้
หน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษา ควรให้ความรู้ด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรม หรือองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในการช่วยส่งเสริมกระบวนการผลิตและลดต้นทุนการผลิต

แนวทางที่ 2 การบริหารจัดการแก้ปัญหาภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาในการผลิต โดยสามารถคาดคะเนเหตุการณ์อนาคตได้ตามกระบวนการบริหารจัดการเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค เป็นการสร้างโอกาส สร้างรายได้ สร้างงานให้กับสมาชิกภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรวมถึงการพัฒนาศักยภาพให้ดียิ่งขึ้น

แนวทางที่ 3 การเรียนรู้ด้านการเกษตรทฤษฎีใหม่

การเรียนรู้ของเกษตรกรเป็นการส่งเสริมให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถพึ่งพาตัวเองได้ โดยมีหลักคือ พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน เป็นวิธีการบริหารทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด จัดสรรพื้นที่สำหรับการเพาะปลูกเพื่อผู้บริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก ที่มีเหลือจึงขาย มีการสร้างผลผลิตที่เพียงพอ และสร้างความหลากหลายสำหรับเป็นแหล่งรายได้ที่มั่นคงของครัวเรือน (สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2562) ฉะนั้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านต๋อน จังหวัดพะเยา จึงควรดำเนินวิถีตามเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ด้านการจัดองค์กร (Organizing) จากข้อมูลเชิงปริมาณระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน และการมีส่วนร่วมในการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในความถนัดของแต่ละท่าน ซึ่งทำให้มีโครงสร้างในการบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบได้ด้วย ประธาน รองประธาน ฝ่ายเลขานุการ ฝ่ายเหรัญญิก ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และฝ่ายการตลาด ซึ่งจะเห็นได้ว่าการกำหนดโครงสร้างและการแบ่งหน้าที่ของกรรมการและสมาชิกในการดำเนินงานอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม ดังที่ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2539) ได้กล่าวว่า การจัดองค์กร เป็นกระบวนการที่สามารถกำหนด กฎ ระเบียบ แบบแผน ในการปฏิบัติงานขององค์กร ซึ่งรวมถึงวิธีการทำงานร่วมกัน ยังสอดคล้องแนวคิดของ วิโรจน์ สารรัตน์ (2542) ได้กล่าวว่า การปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นโครงสร้างองค์กรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ได้มีการกำหนดโครงสร้างและการแบ่งหน้าที่ของกรรมการและสมาชิกในการดำเนินงานอย่างชัดเจนคณะกรรมการกลุ่มจึงต้องปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมายตามโครงสร้างองค์กรอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และสมาชิกกลุ่มสามารถตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการได้

ด้านภาวะการเป็นผู้นำ (Leading) เปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน พร้อมทั้งรับคำแนะนำจากหน่วยงานราชการ แต่การตัดสินใจส่วนใหญ่จะเป็นฉันทามติของกลุ่มและเกิดการยอมรับของสมาชิกภายในกลุ่มที่ได้ยอมรับเคารพภายใต้การนำของประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านบัวแห่งนี้จึงมีการบริหารจัดการร่วมกันและสามารถเป็นต้นแบบในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เกษตรปลอดภัยต้นแบบหมู่บ้านท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับเรื่องการทำเกษตรอย่างยั่งยืนใส่ใจสิ่งแวดล้อมและสังคม ของสุรพันธ์ ฉันทแดนสุวรรณ (2550) ซึ่งเห็นว่าผู้นำจะต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการมีภาวะผู้นำ การจูงใจ และการติดต่อสื่อสาร ดังนั้นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจึงยอมกับประธานกลุ่มเป็นผู้นำและมีภาวะผู้นำในตัวเอง โดยมีประเด็นหลัก คือ บทบาทของผู้นำกับการขับเคลื่อนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นผู้หญิงที่สังคมชนบทยังไม่ค่อยให้ความยอมรับ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานที่ผ่านมาได้พิสูจน์จากสมาชิกกลุ่มฯ เห็นถึงความทุ่มเทการทำงานจึงได้มีบทบาทของความเป็นผู้นำ และเป็นตัวอย่างให้กับสมาชิกกลุ่มในด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการจัดจำหน่ายผักและผลไม้ปลอดสารพิษให้มีการส่งออกทั้งในและต่างประเทศ สะท้อนให้เห็นว่ามีผู้นำ (ประธานกลุ่ม) ที่เข้มแข็งสามารถนำพากลุ่มกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัวให้ประสบความสำเร็จ อันจะก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจในท้องถิ่น ชุมชน และประเทศชาติต่อไป

ด้านการควบคุม (Control) วิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัวมีการกำหนดแผนของวิธีการควบคุมโดยสมาชิกภายในกลุ่มให้ทำการควบคุมควบคุมคู่กับการตรวจสอบคุณภาพของผลผลิตและการส่งออกผลผลิต โดยได้แบ่งหน้าที่ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การควบคุมการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และการบริหารจัดการของกลุ่มทำควบคู่ไปด้วยกัน โดยอาศัยการประชุมตามวาระของสมาชิกกลุ่มในการปรึกษาหารือให้กลุ่มประสบความสำเร็จ ดังที่ฮอดเก็ตต์ (Hodgetts, 1990) ที่ว่าการควบคุม (Controlling) เป็นการทำงานให้การทำงานให้เป็นไปตามแผน ป้องกันมิให้เกิดความเสียหายในการทำงาน ส่วนวิธีการควบคุมภายใต้ระบบการควบคุมที่จัดขึ้น เป็นการเปรียบเทียบผลผลิตกับมาตรฐานที่กำหนด ช่วยให้รู้ถึงข้อแตกต่างและสามารถดำเนินการแก้ไขที่ถูกต้องได้

2. การควบคุมคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตร ในการปลูกผักและผลไม้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ได้มีการควบคุมคุณภาพของผลผลิตเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคตั้งแต่ปลอดสารเคมี ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ทำให้มีคุณค่าที่อาหารที่สูงปลอดสารเคมีในการซื้อผลผลิตจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จึงได้มีการจดทะเบียนรับรองมาตรฐาน GlobalGAP (หรือเดิมเรียกว่า EurepGAP) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค ทำให้มีการผู้บริโภคมีการสั่งซื้ออย่างต่อเนื่อง จนผลผลิตออกมาไม่พอกับความต้องการของตลาด ดังที่ Drucker (1954) กล่าวว่า การตลาดเป็นหลักการพื้นฐานที่มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินธุรกิจ ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ผลลัพธ์สุดท้าย นั่นคือในแง่มุมมองของผู้บริโภคความสำเร็จจึงไม่ถูกนำมากำหนดโดยผู้ผลิต แต่ที่สำคัญคือผู้บริโภคเป็นผู้กำหนดสอดคล้องกับงานวิจัยของ สร้อยสุตา แสงจันทร์ (2560) การเพิ่มผลผลิตของผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ (ผักปลอดสารพิษ) พบว่า ผักที่ส่งขายปัจจุบันไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค เนื่องจากมีการสร้างความเชื่อมั่นด้านการผลิตและด้านการจัดจำหน่าย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1. ข้อเสนอแนะด้านการผลิต พบว่า วิสาหกิจชุมชน กลุ่มผักและผลไม้ปลอดสารบ้านบัว ยังขาดเทคโนโลยีที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวผลผลิตการพัฒนาเกษตรกร เป็นปัญหามีผลทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ต้องมีการวางแผนเพื่อกำหนดโครงการระยะยาวกันอย่างรอบคอบ และต้องประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ รวมไปถึงในเรื่องของการจัดสรรพื้นที่ปลูกผักและผลไม้ปลอดสาร และสร้างเครือข่ายพื้นที่หมู่บ้านอื่น เพื่อให้มีผลผลิตจำหน่ายเพียงพอต่อความต้องการภายในตลาด

2. ข้อเสนอแนะด้านกระบวนการ พบว่า ยังมีการจัดอบรมหรือศึกษาดูงาน กลุ่มใกล้เคียงหรือนอกสถานที่ เป็นการส่งเสริมทางด้านกระบวนการจัดการองค์ความรู้ใหม่ทางด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด เพื่อเป็นการเพิ่มความรู้อย่างชาญฉลาด ส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง

3. ประสานงานกับหน่วยงานราชการ เพื่อขอความช่วยเหลือในเรื่องของการบริหารจัดการด้านวัตถุดิบที่ราคาไม่แพง และควรเข้ามาให้ความรู้ที่สามารถพัฒนาทักษะให้เกิดความชำนาญ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควบคืศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบต่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นแนวทางในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ควบคืศึกษาการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษดอกบัว ตำบลบ้านต๋น อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2555). **คู่มืออาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กัญญาณ อินทวาท,วัลลภา ศรีทองพิมพ์. (2554). **กลยุทธ์การพัฒนาระบบการจัดการและความสำเร็จจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม**. [ม.ป.พ.]: นนทบุรี.
- ธีระวัชร ภูระธีระ. (2548). **การบริหารจัดการธุรกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานหวายบ้านบุทม ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชา บริหารธุรกิจ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 120–121.
- ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2564. (2560). **ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2542). **การบริหาร หลักการ ทฤษฎีและประเด็นทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2539). **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.
- สร้อยสุดา แสงจันทร์. (2560). **แนวทางการเพิ่มผลผลิตของผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ (ผักปลอดสารพิษ) ของสมาชิกชุมชนบ้านถ้ำเสือ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี**. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2562). **โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ (5**

ประธาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง). สืบค้นเมื่อ 26 กันยายน 2562, ที่มาจาก https://www.opsmoac.go.th/sustainable_agri-dwl-files-411991791868

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2540). **เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ: บริษัท เพื่องฟ้า พรินติ้งจำกัด.

สุรพันธ์ ฉันทแดนสุวรรณ. (2550). **หลักการบริหารธุรกิจ**. กรุงเทพฯ: บริษัท จุดทอง.

สุรพันธ์ ฉันทแดนสุวรรณ. (2550). **องค์การและการจัดการ** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: จุดทอง.

Drucker, F. Peter. (1954). **The Practice of Management**. New York: Harper & Brothers.

Hodgetts, R. M. (1990). **Management: Theory process and practice (5th ed.)**. New York: Harcourt Brace Javanovich.

Islam, M., & Yang, Y.F. (2011). Service satisfaction, information trust and e-CRM performance in BSC model in the empirics of financial institutions. **Journal of Business and PolicyResearch**, 4(1).